

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทีม อาสาสมัครเครือข่ายเฝ้าระวังคลองอู่ตะเภา กลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ที่เสียสละเวลามาร่วมกันทบทวนกิจกรรมและตอบแบบสอบถาม เครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำในกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนเครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำในกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ระหว่างเดือนเมษายน - มิถุนายน 2557 ส่งผลให้ ทีมผู้วิจัยสามารถมองเห็นรูปแบบกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย รวมถึงปัญหาต่างๆในการทำงานร่วมกัน ซึ่งคงไว้ข้อที่ควรปรับปรุงในการร่วมกันทำงานกิจกรรมต่อไป

ขอขอบพระคุณ พ.ท. สุปรีชา ชนสาคร ผู้ขับเคลื่อน และแกนนำ เครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำในกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ที่ให้ข้อมูลและสนับสนุนการเก็บข้อมูลและการทำกิจกรรม ร่วมกันกับเครือข่าย

ขอขอบพระคุณ นางสาวสละมาษฐ์ มนูญดาหิ นักวิจัย ศูนย์ศึกษาสิ่งแวดล้อมระบบโลกและการปรับตัวเพื่อความยั่งยืน คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่ให้คำปรึกษาและ คอยสนับสนุนให้การเตรียมการสำเร็จได้อย่างลุล่วง

ขอขอบพระคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลปรัก ที่อนุเคราะห์ข้อมูลและสนับสนุนข้อมูล รายชื่อชุดอาสาสมัครเครือข่ายเฝ้าระวังคลองอู่ตะเภา

ขอขอบพระคุณ บริษัท เซฟสกิน เมดดิคอล แอนด์ ไฮเอนทิฟิค (ประเทศไทย) จำกัด ที่เอื้อเพื่อสถานที่ในการเก็บข้อมูลและ ศึกษาความเป็นมาของเครือข่ายรวมถึงประสมการณ์ในการทำงาน

ขอขอบพระคุณ คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ที่อนุมัติงบประมาณให้จัดทำโครงการ ของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนเครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำในกลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา ปี 2557

และสุดท้ายขอขอบพระคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ยังไม่ได้เอ่ยนาม จนทำให้งานวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี และทำให้ผู้วิจัยมองเห็นแนวทางครั้งต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สิงหาคม 2557

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนเครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา

ผู้เสนอ นางสาวรัตนภรณ์ ศิริอารยาภรณ์

ที่อยู่ 106 หมู่ที่ 3 ต.คองหงส์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90120

ปีที่จัดทำ 2557

การวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ถอดบทเรียนตัวแบบและวิธีดำเนินการ การดำเนินโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำในลุ่มน้ำคลองอุตตะเกา เพื่อเป็นข้อมูลและองค์ความรู้สำหรับปรับปรุงการดำเนินงานด้านการจัดการและอนุรักษ์ลุ่มน้ำคลองอุตตะเกาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และดำเนินการจัดทำรายงาน/คู่มือ สรุปบทเรียนในการขับเคลื่อนเครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำลุ่มน้ำคลองอุตตะเกาผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นรูปธรรม กลุ่มประชาชนที่อยู่อาศัยริมคลองอุตตะเกา อาสาสมัครเป็นชุดเฝ้าระวังโดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆทั้งสิ้น จำนวน 221 คนกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม อาสาสมัครร่วมเป็นชุดเฝ้าระวังกับชุมชน จำนวน 22 โรงงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น : อบจ.สงขลา อบต. เทศบาลในเขตพื้นที่ร่วมสนับสนุนโครงการ ส่วนราชการ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ม.สงขลานครินทร์ อุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภาคที่ 16 อำเภอท้องที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในคลองอุตตะเกาดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากประชาชนที่อยู่บริเวณริมคลองสามารถหาปลาประกอบอาหารและจำหน่ายได้ ไม่พบปัญหาหอยน้ำลาย ปลาตายในโซนต้นน้ำ กลางน้ำแต่ในโซนปลายน้ำ (คลองแหและคูเต่า) ยังพบปัญหาหอยน้ำลาย ซึ่งประชาชนในพื้นที่ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงพบว่าปัญหาน้ำเสียเกิดจากระบบบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครหาดใหญ่ยังไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดกระแสการอนุรักษ์คลองอุตตะเกามากขึ้น เห็นได้จากชมรม สถานศึกษา และองค์กรต่างๆในท้องถิ่นเกิดโครงการในการอนุรักษ์คลองอุตตะเกาขึ้น ทศนคติของประชาชนเกิดการเรียนรู้ และวิเคราะห์ปัญหาจากข้อเท็จจริง โดยไม่ใช้จินตนาการหรือการคาดคะเน โดยไม่มีข้อมูล

จากผลการวิจัยดังกล่าวส่งผลให้สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปโดยเฉพาะคลองอุตตะเกา มีสภาพน้ำดีขึ้น ปัญหาเริ่มน้อยลงปริมาณน้ำเสียลดลงได้ในที่สุด และสำหรับผลการศึกษาดำเนินงานของกลุ่ม “ อาสาสมัครเครือข่ายเฝ้าระวังคลองอุตตะเกา ” มีกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนรอบลุ่มน้ำนั้น พบว่า เกิดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ทำให้ชุมชนรอบคลองอุตตะเกาเกิดความสามัคคี เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและชุมชน โดยผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมจัดตั้งกลุ่ม ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมวางแผน ร่วมลงทุน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกิจกรรมต่างๆ

คำสำคัญ : การถอดบทเรียน, กระบวนการมีส่วนร่วม

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญเรื่อง	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ	12
บทที่ 4 ผลการดำเนินโครงการ	21
บทที่ 5 สรุปผล อภิปราย ข้อเสนอแนะ	25
บรรณานุกรม	29
ภาคผนวก ก	31
รายชื่อกลุ่มอาสาสมัครเครือข่ายเฝ้าระวังคลองอุตะเถา	
ภาคผนวก ข	35
แบบสอบถามเครือข่ายเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำในกลุ่มนุคลองอุตะเถา	

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 วิธีการดำเนินงาน	2
ตารางที่ 2 ปริมาณน้ำทิ้งและปริมาณบีโอดีจากโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา	7
ตารางที่ 3 ปริมาณน้ำเสียและความสกปรกจากฟาร์มสุกรในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา	8
ตารางที่ 4 ปริมาณน้ำเสียและความสกปรกจากนาุ้งในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา	8
ตารางที่ 5 แนวทางและจุดเด่นของเทคนิคการถอดบทเรียนแต่ละแบบ	10
ตารางที่ 6 แสดงจำนวน ชุดอาสาสมัครเครือข่ายเฝ้าระวังคลองอุตะเถา	15

ศูนย์น้ำทะเลสาบสงขลา
www.SongkhlaLake.com

สารบัญภาพ

	หน้า
รูปที่ 1 แผนที่แสดงเส้นทางน้ำในลุ่มน้ำคลองอุตะเถา	6
รูปที่ 2 การเริ่มต้นของโครงการถอดบทเรียน	12
รูปที่ 3 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอุตะเถา	13
รูปที่ 4 แผนที่แสดงเครือข่ายฝักระวังมลภาวะทางน้ำในคลองอุตะเถา	14
รูปที่ 5 การร่วมกิจกรรมของเครือข่ายฝักระวังคลองอุตะเถา	17
รูปที่ 6 บรรยายภาคการสัมภาษณ์ ลงพื้นที่ อบต. ปริก	17
รูปที่ 7 บรรยายภาคการสัมภาษณ์ ลงพื้นที่ เทศบาล. ปริก	18
รูปที่ 8 แผนภาพสรุปบทเรียนการขับเคลื่อนเครือข่ายฝักระวังฯ	22

ศูนย์น้ำทะเลสาบสงขลา
www.SongkhlaLake.com